

Raport z badania osób bezdomnych przebywających na terenie miasta Lubina

Zjawisko bezdomności należy do nieodłącznych problemów z jakimi borykają się kraje zarówno biedne jak i bogate. Ma ono wpływ na sposób funkcjonowania społeczeństw, gdyż jest odbierane jako naruszenie porządku, ładu, zagrożenie bezpieczeństwa i spokoju. W Polsce w/w zjawisko jest stale narastającym problemem społecznym, który nasilił się po 1989 roku z uwagi na zmiany, jakie zaszły w systemie politycznym i gospodarczym naszego kraju. Na przestrzeni ostatnich lat temat bezdomności znalazł się w kręgu zainteresowań badaczy, zwłaszcza socjologów.

Niestety popularność tego zjawiska wśród badaczy nie przekłada się na rozpoznanie rzeczywistej liczby osób bezdomnych w Polsce. Szacunkowe dane dotyczą głównie osób korzystających z pomocy instytucjonalnej, zatem liczby nie odzwierciedlają danych faktycznych. W samym mieście Lubinie, jak wykazały badania, przebywają osoby bezdomne, które nie korzystają z pomocy instytucji. Zebranie reprezentatywnych danych na temat bezdomności -przyczyn i dynamiki jest bardzo trudne.

Prezentując przedmiotowy raport, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubinie przedstawia także własne badania przeprowadzone przez pracowników Działu Pomocy Środowiskowej w roku 2007 i 2009 roku przy udziale Straży Miejskiej. Przedsięwzięcia te udały się dzięki współpracy z Pomorskim Forum na Rzecz Wychodzenia z Bezdomności, które wyraziło zgodę na wykorzystanie autorskiego kwestionariusza pytań i odpowiedzi.

Dnia 7 lutego 2013r. oraz w nocy z 7 na 8 lutego br. pracownicy Działu Pomocy Środowiskowej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej wraz z funkcjonariuszami Straży Miejskiej i Policji przeprowadzili ogólnopolskie badanie ilości osób bezdomnych.

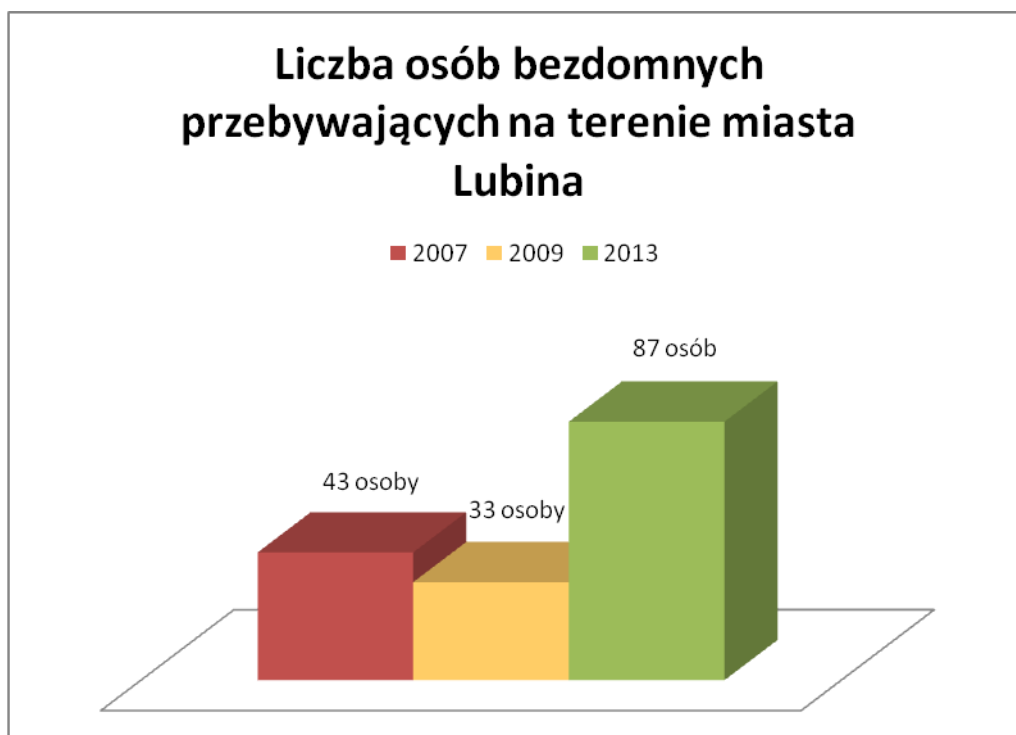
Zostało ono zrealizowane po raz pierwszy w całym kraju w tym samym terminie. MOPS w Lubinie powyższe badanie przeprowadził po raz trzeci. Zdobyte doświadczenie pozwoliło na sprawne zrealizowanie tegorocznej akcji. Miasto zostało podzielone na rejony. Każdy z nich był patrolowany przez pracownika tut. Ośrodka i funkcjonariusza Straży Miejskiej lub Policji. Narzędziem badawczym, które wykorzystano, był kwestionariusz dotyczący osoby bezdomnej, opracowany przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej.

Badanie przeprowadzono w miejscach niemieszkalnych m.in. takich, jak: altany ogrodowe, pustostany, okolice hipermarketów, piwnice, strychy, klatki schodowe, parki, placówki służby zdrowia, schronisko oraz ogrzewalnia dla osób bezdomnych.

Przedsięwzięcie miało na celu- oprócz ustalenia liczby osób bezdomnych- pogłębienie wiedzy, uzyskanie danych socjodemograficznych na temat osób bezdomnych, a wszystko po to, by móc w sposób racjonalny prowadzić lokalną politykę społeczną. Połączyliśmy je z akcją informacyjną na temat możliwości uzyskania pomocy.

Poniżej w formie wykresów przedstawiamy analizę zebranych danych . W niektórych przypadkach wyniki będą przedstawiały jedynie rok 2013, co jest uwarunkowane różnicą narzędzia badawczego uniemożliwiająca porównanie zmiennych za lata 2007 i 2009.

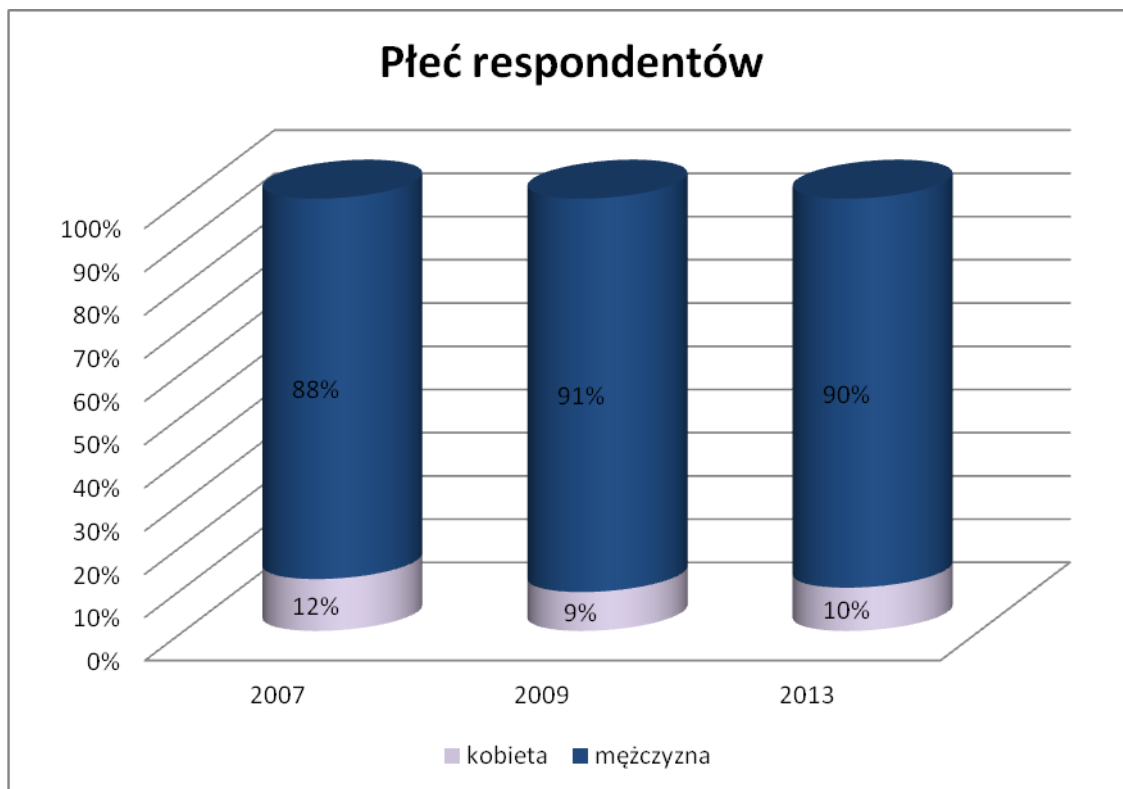
W trakcie badań pracownicy dotarli łącznie do 87 osób bezdomnych przebywających na terenie miasta Lubina .

Dokonując analizy zebranych danych należy wskazać, że w 2013r. objęto badaniem ankietowym o 54 osoby więcej niż w 2009r., co oznacza wzrost liczby osób bezdomnych. Taka sytuacja może być spowodowana większą świadomością społeczności lokalnej (częstsze zgłoszenia o miejscach w których przebywają osoby bezdomne), wyższym profesjonalizmem wykonywania prac terenowych, jak również powstaniem w mieście całodobowej placówki świadczącej schronienie osobom tego potrzebującym. Dodatkowo wskazać należy, że na terenie miasta Lubina w 2007, 2009 i 2013 roku nie odnotowano obecności bezdomnych dzieci.

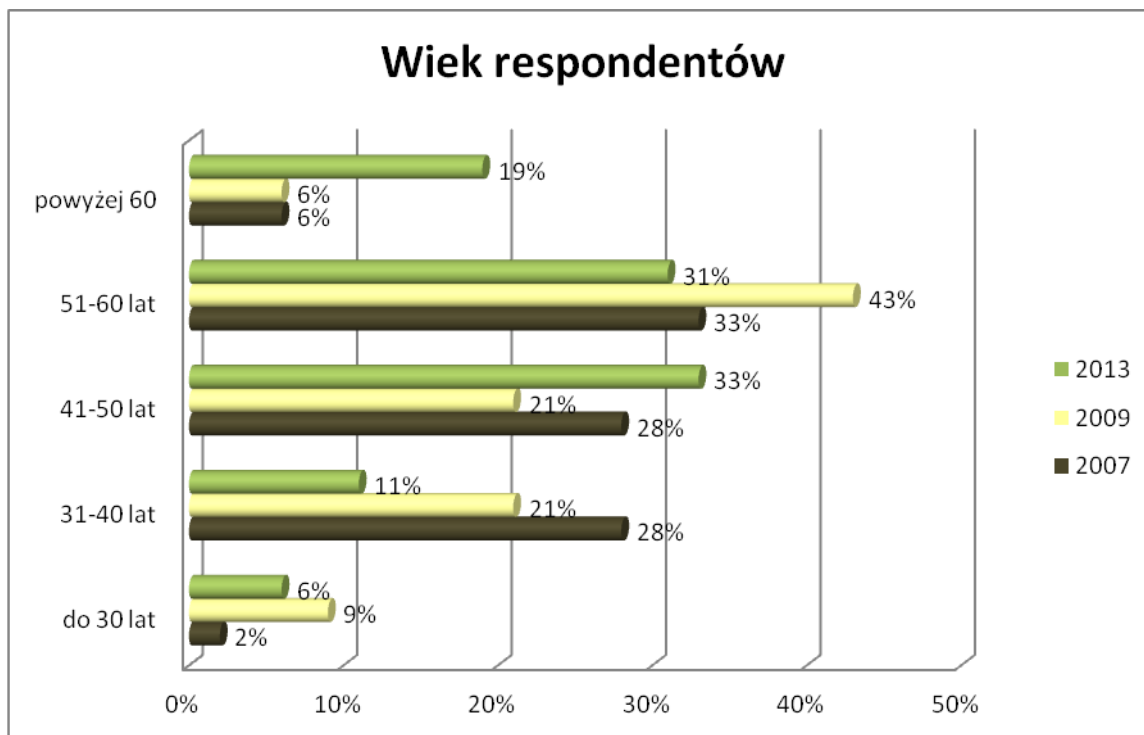
Mówiąc o charakterystyce badanej populacji należy uwzględnić takie cechy demograficzne jak wiek, płeć oraz wykształcenie.

Większość respondentów stanowili mężczyźni 90%, a jedynie 10% badanych to kobiety.

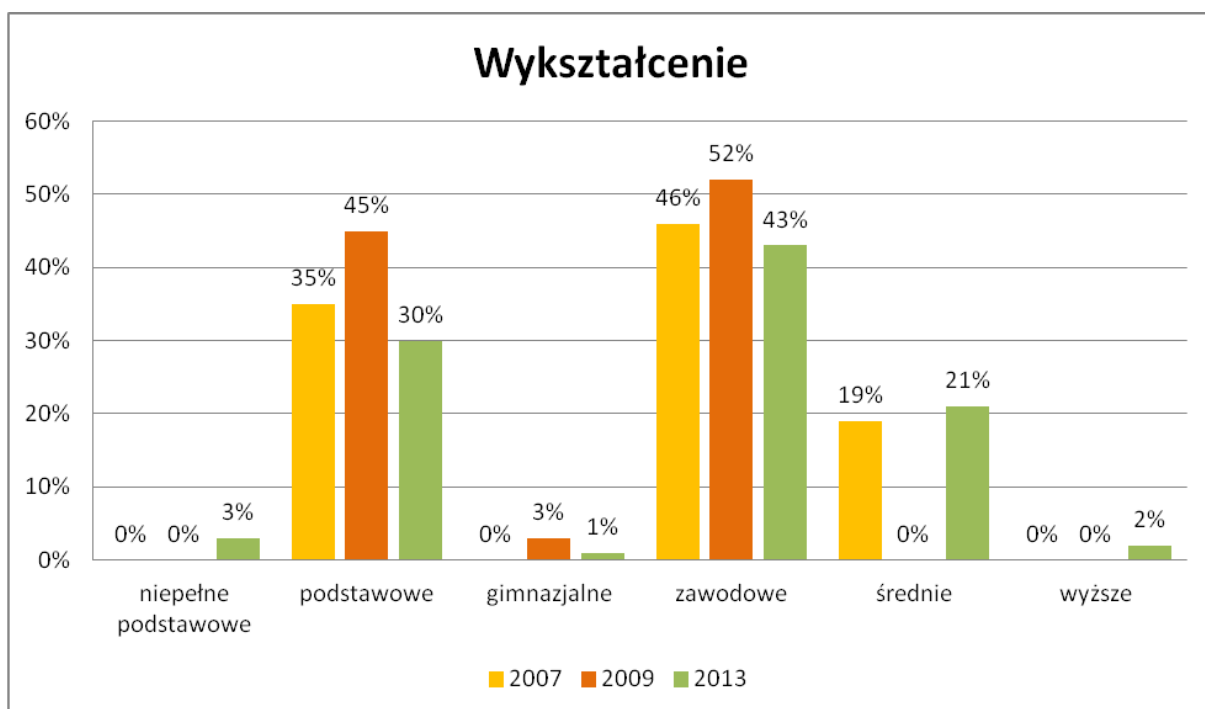
Powyższe wyniki wskazują, że problem bezdomności dotyka głównie męskiej części naszego społeczeństwa, co również potwierdzają badania przeprowadzone we wcześniejszych latach. Charakteryzując respondentów ze względu na wiek stwierdzić można, że dominującą grupą są osoby w wieku od 41 do 50 lat (33%), natomiast najmniej liczną stanowią najmłodszy – do 30 lat. Najstarszy z respondentów miał 72 lata, zaś najmłodszy – 25 lat.

Porównując wyniki z lat ubiegłych stwierdzić można, że ponad trzykrotnie wzrosła liczba osób bezdomnych mieszczących się w najstarszej grupie wiekowej tj. powyżej 60 roku życia. Średnia wieku badanej populacji w 2007r. wyniosła 47 lat, 2009 – 46 lat, a w 2013r. – ponad 50 lat. Powyższe wyniki jednoznacznie wskazują na starzenie się populacji osób bezdomnych w naszym mieście.

Bezdomni przebywający na terenie miasta Lubina to przede wszystkim osoby o niskim poziomie wykształcenia, w tym zawodowym (42%) oraz podstawowym (30%).

Podział badanej grupy z uwagi na posiadane wykształcenie przedstawia wykres umieszczony poniżej.

W 2013 roku pojawiły się dwie nowe grupy osób wskazujących wykształcenie niepełne podstawowe (3%) i wyższe (2%).

Istotnym elementem określającym profil osoby bezdomnej, nie odnoszącym się do cech demograficznych respondentów są fazy bezdomności. Według teorii M. Jażdżikowskiego fazy rozwoju syndromu bezdomności charakteryzują się następująco:

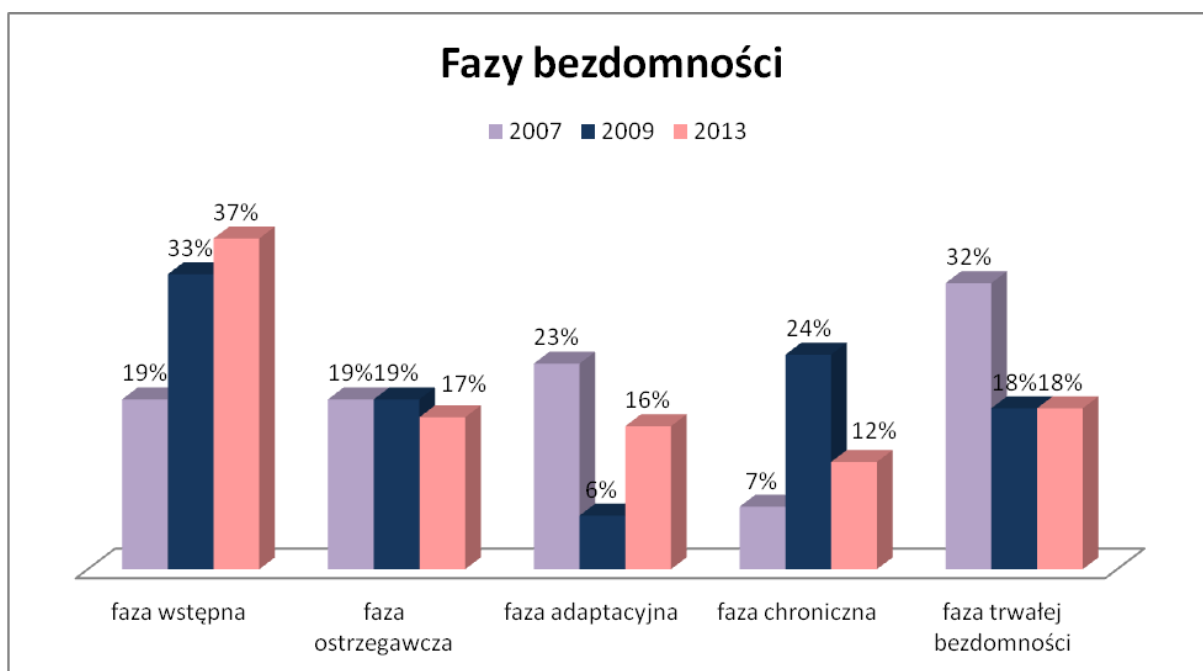
Faza wstępna 0-2 lata : człowiek nie ma stałego miejsca noclegu, posiada stały meldunek, pomieszkuje u przygodnie poznanych ludzi. Unika schronisk, noclegowni utrzymuje słabnące kontakty z rodziną. Sytuację tarktuje jako przejściową.

Faza ostrzegawcza 2-4 lata: wzrasta poczucie identyfikacji ze środowiskiem bezdomnych, chociaż człowiek nadal nie uważa się za bezdomnego, lecz za osobę chwilowo nie mającą gdzie mieszkać. Podejmuje próby wyjścia z bezdomności lub zaprzecza swojej sytuacji.

Faza adaptacyjna 4-6 lat: następuje osadzenie w strukturze środowiska bezdomnych, oraz poznawanie zasad postępowania m.in. na dworcu, w schroniskach, w grupie osób bezdomnych. Pojawia się postawa roszczeniowa, poczucie krzywdy ze strony rodziny. W tym czasie często ma miejsce rozwój choroby alkoholowej.

Faza chroniczna 6-10 lat: osoba bezdomna jest przystosowana do warunków życia w bezdomności. Kontakty rodzinne zostają zerwane lub przerwane przez okres kilku lat. Pogorszeniu ulega stan zdrowia w wyniku wieloletniego nadużywania napojów alkoholowych, złych warunków higienicznych i niewłaściwego odżywiania.

Faza trwała ponad 10 lat: osoba bezdomna traci motywację, próbuje jedynie „osadzić się wygodnie” w bezdomności. W tej fazie człowiek nie potrafi już samodzielnie funkcjonować w społeczeństwie.

Nadal najliczniejsza grupa bezdomnych pozostaje we wstępnej fazie bezdomności (37%), na tym samym poziomie, podobnie jak w latach ubiegłych klasyfikuje się liczebność respondentów pozostających w trwałej fazie bezdomności.

faza bezdomności	średnia wieku
wstępna	46
ostrzegawcza	50
adaptacyjna	54
chroniczna	53
trwała	55

Z analizy danych dotyczących wieku i fazy bycia bezdomnym wszystkich respondentów wynika, że najmłodszy bezdomni pozostają w fazie wstępnej, zaś najstarsi (średnia wieku -55 lat) w trwałej.

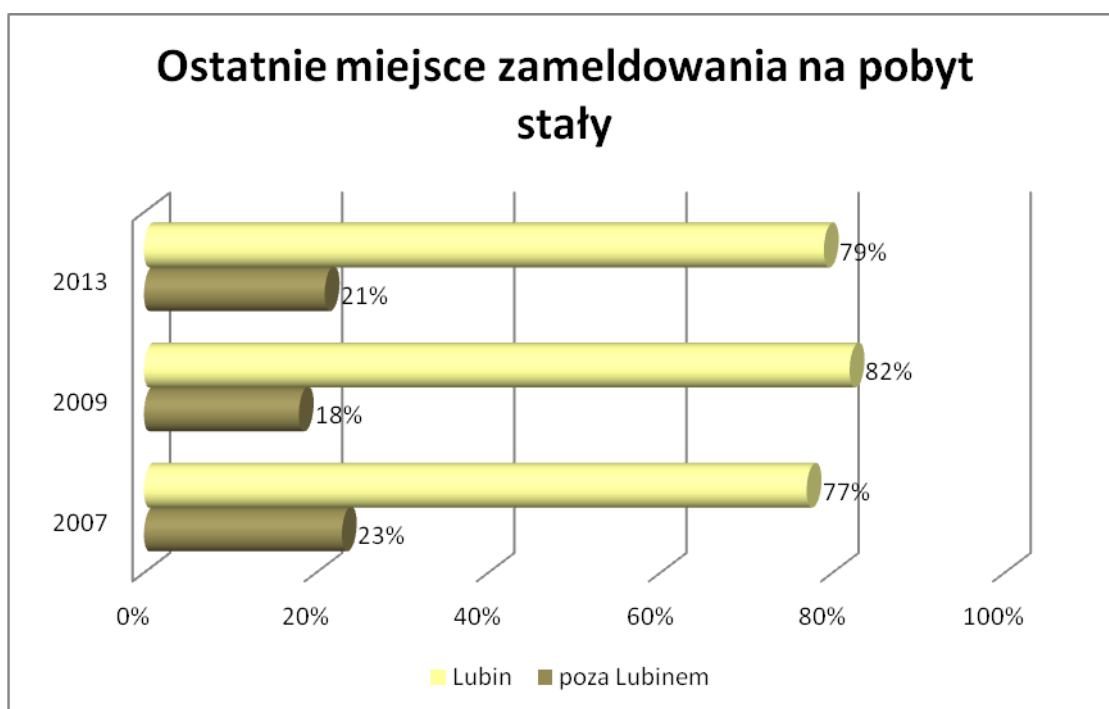
Podobnie przedstawiał się rozkład populacji osób bezdomnych w latach ubiegłych.

W kwestionariuszu dotyczącym osoby bezdomnej znalazło się również pytanie o przyczyny bezdomności. Respondenci mieli do wyboru więcej niż jedną odpowiedź. Zamieszczone w kwestionariuszu propozycje okazały się niewystarczające, gdyż nie pozwoliły na wskazanie innych niż wymienione przyczyn bezdomności, które ujawniły się podczas badania. Celem rzetelności badania rozszerzono katalog powodów bezdomności poprzez dodanie odpowiedzi: inne.

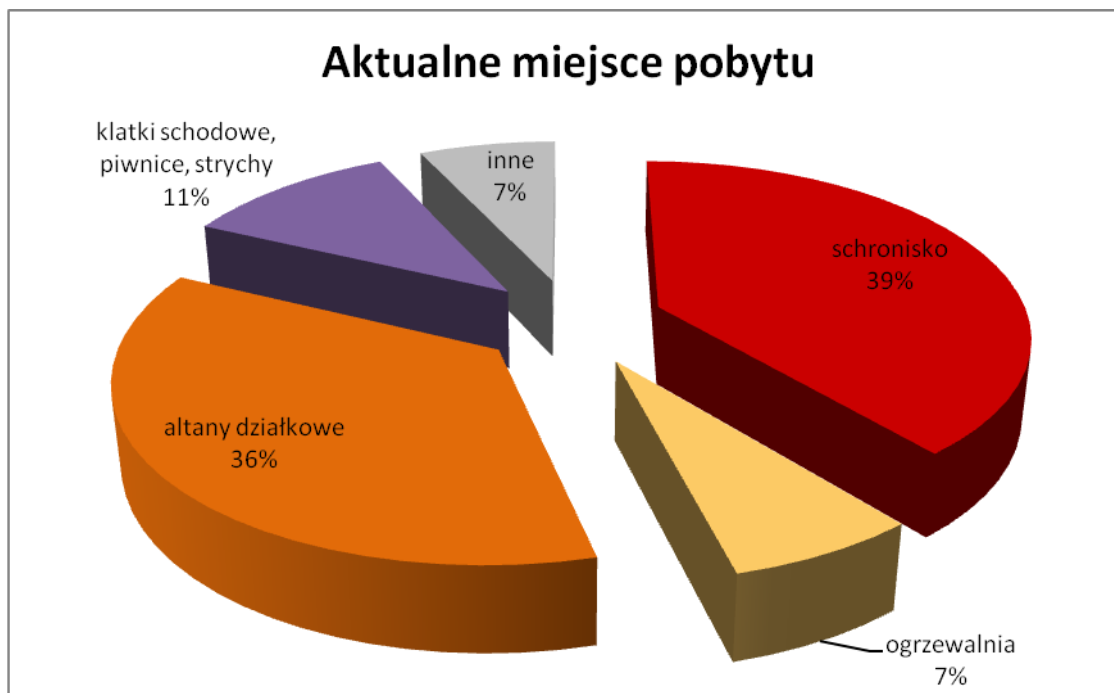

Konflikty rodzinne to najczęściej wskazywana przyczyna bezdomności – 63%, druga co do liczebności była eksmisja, wymeldowanie, natomiast 43% badanych jako powód bezdomności wskazało uzależnienie. Należy zaznaczyć, że osoby pozostające w bezdomności pozainstytucjonalnej częściej jako powód deklarowały uzależnienie. Sumując wszystkie odpowiedzi udzielone przez lubińskich bezdomnych uzyskano wyniki, które przedstawia powyższy wykres.

Istotnym problemem badania zjawiska bezdomności jest brak informacji o miejscach pobytu osób pozostających bez stałego miejsca zamieszkania. Ostatnie miejsce zameldowania na pobyt stały nie jest równoznaczne z tym, że osoba bezdomna pozostanie na terenie rodzimej miejscowości. Znaczna większość respondentów (79%) deklaruje, iż ostatnie zameldowanie na pobyt stały posiada lub posiadał na terenie miasta Lubina. 21% bezdomnych to osoby, które nie były mieszkańcami naszego miasta. Dane z 2013r. nie uległy radykalnej zmianie w stosunku do 2007 i 2009r.

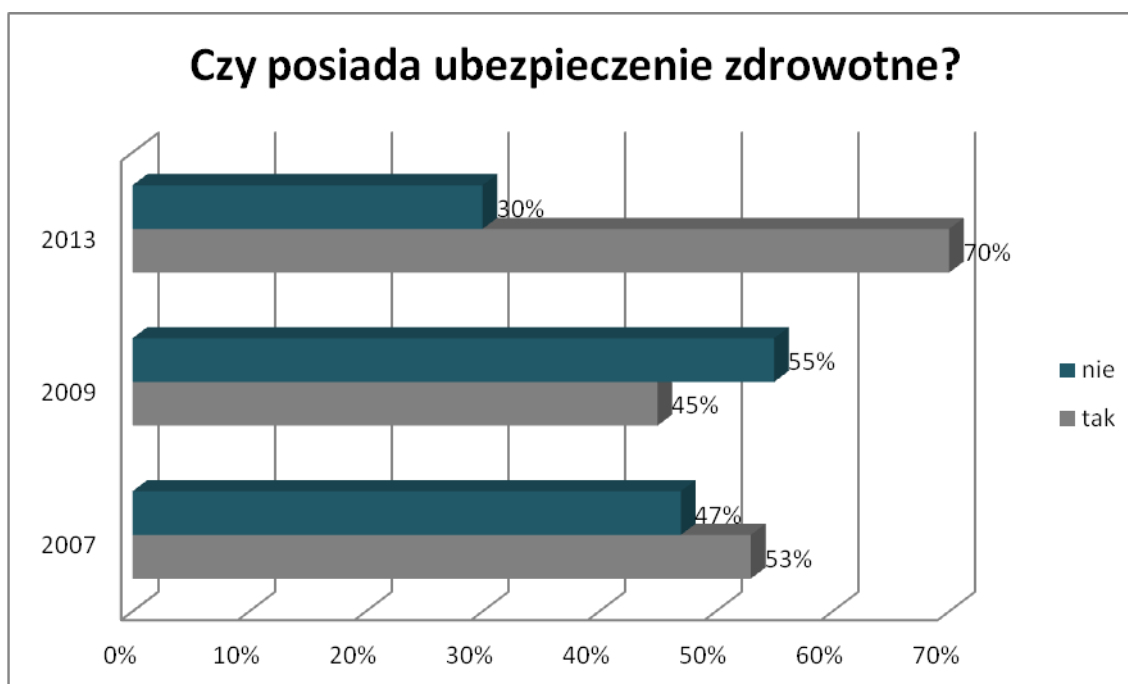

Analizując miejsce pobytu osób bezdomnych należy wskazać, że 39% badanych reprezentowało bezdomność instytucjonalną, zaś 61% bezdomność pozainstytucjonalną.

Wskazać należy, że każdej osobie bezdomnej proponowana jest pomoc w formie schronienia. Niestety z uwagi na konieczność przestrzegania regulaminu obowiązującego w placówce dla osób bezdomnych m.in. zachowania trzeźwości, często pomoc ta jest odrzucana.

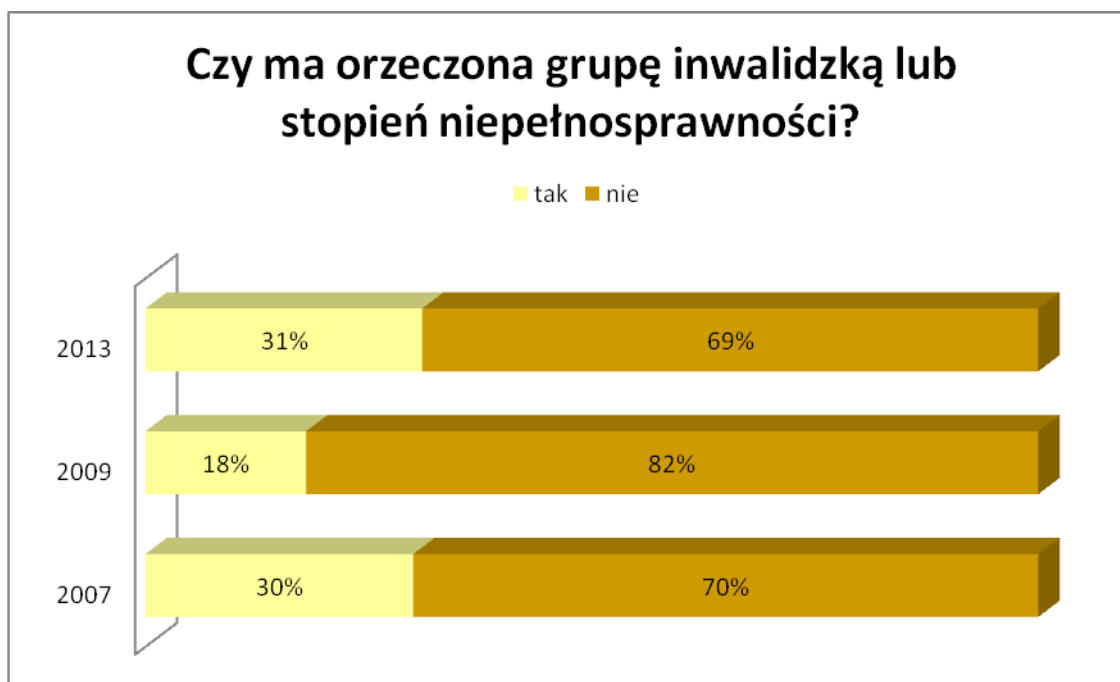
Jedno z pytań zawartych w kwestionariuszu dotyczyło posiadania ubezpieczenia zdrowotnego, które umożliwia korzystanie z usług publicznej służby zdrowia.

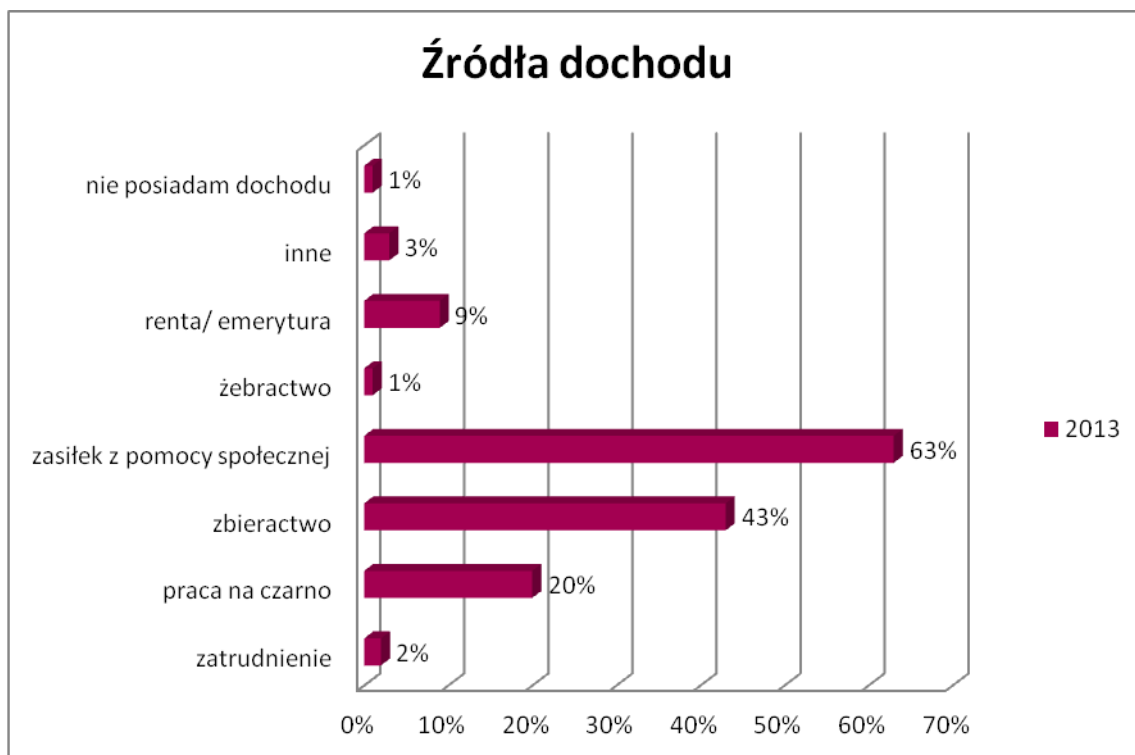
Jak wynika z analizy zdecydowana większość osób bezdomnych posiada ubezpieczenie zdrowotne. Liczba osób, które przebywają w schronisku i posiadają uprawnienia do w/w świadczenia stanowi 91%, natomiast funkcjonujących w innych miejscach na terenie miasta jest znacznie niższy i wynosi 57%. Różnica może być wynikiem zwiększonego poziomu motywacji i chęci polepszenia własnej sytuacji życiowej oraz efektem współpracy z pracownikiem socjalnym. Na przestrzeni badanych lat zauważalny jest znaczny wzrost liczby osób uprawnionych do ubezpieczenia zdrowotnego.

W celu ustalenia sytuacji zdrowotnej osób bezdomnych przebywających na terenie miasta Lubina zapytano o orzeczoną grupę inwalidzką lub stopień niepełnosprawności.

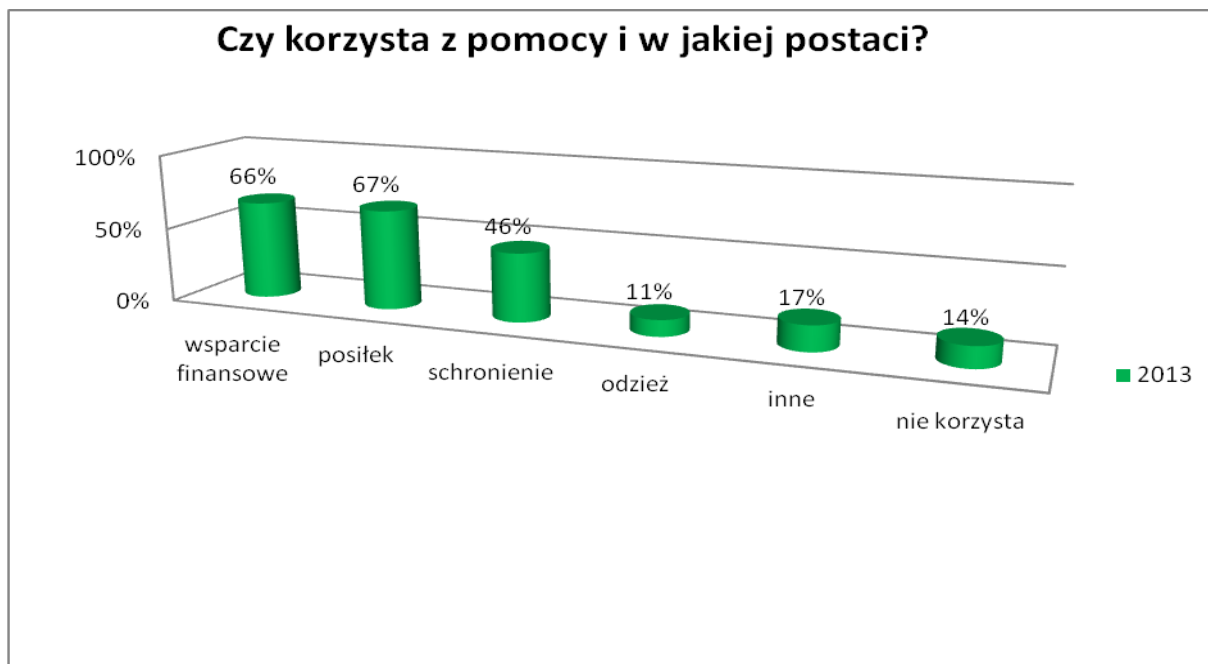
Jak wynika z przedstawionego powyżej wykresu jedna trzecia badanej populacji deklaruje orzeczoną grupę inwalidzką lub stopień niepełnosprawności, co świadczy o słabej kondycji zdrowotnej tych osób.

W celu ustalenia z czego utrzymują się osoby bezdomne zapytano o ich źródła dochodu. Mając na uwadze fakt, że można było wskazać dowolną liczbę odpowiedzi wartość wszystkich nie jest równa 100%.

Ankietowani najczęściej wskazywali, że ich źródło dochodu stanowi zasilek z pomocy społecznej – 63%. Następnie środki finansowe pochodzące ze zbieractwa, a jedynie 2% badanych utrzymuje się z zatrudnienia. Podejmowanie pracy na czarno deklaruje 20% respondentów, 3% osób wskazywało na inne źródła dochodu, głównie pomoc finansową od rodziny, znajomych oraz oszczędności pochodzące ze sprzedaży mieszkania. Jedynie 1% badanych deklaruje pozyskiwanie pieniędzy z żebractwa.

Jedną z charakterystycznych cech osób bezdomnych jest brak środków pozwalających na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych. Podczas badania zapytano respondentów o to czy korzystają z pomocy i w jakiej postaci, bez względu na to, kto tę pomoc świadczy. Jak przedstawia poniżej zamieszczony wykres osoby bezdomne najczęściej korzystają z pomocy w formie posiłku- 67% badanych, niemal tyle samo osób wskazuje na wsparcie finansowe, zaś 46% na pomoc w formie schronienia, 14% badanych wskazuje, że nie korzysta z żadnej pomocy.

Analiza uzyskanych odpowiedzi pozwoliła wyodrębnić cechy charakteryzujące osoby bezdomne przebywające na terenie miasta. Bezdomni to przede wszystkim mężczyźni mieszkający wcześniej w Lubinie, w średnim wieku, posiadający głównie wykształcenie zawodowe. Najwięcej osób znajduje się obecnie we wstępnej fazie bezdomności. Głównymi przyczynami pozostawania bez stałego miejsca zamieszkania są konflikty rodzinne, eksmisje, wymeldowania i uzależnienie. Blisko 1/3 badanych posiada orzeczoną grupę inwalidzką lub stopień niepełnosprawności. Głównymi źródłami dochodu są zasiłki z pomocy społecznej, środki finansowe pochodzące ze zbieractwa i pracy „na czarno”.

Warto podjąć próbę aktywizacji społecznej osób bezdomnych. Sprawić, by były one zdolne do samodzielnego funkcjonowania w obszarach życia rodzinnego, zawodowego i aktywności społeczno-obywatelskiej. Niezmiernie ważne jest stworzenie warunków, które spowodują zaakceptowanie ładu społecznego, podporządkowanie się kontroli publicznej oraz powrót na rynek pracy przez osoby bezdomne. Należy zwrócić szczególną uwagę na osoby pozostające we wstępnej fazie bezdomności, które mają największe szanse na wyjście ze skomplikowanej sytuacji, w jakiej się znalazły.

W związku z rosnącą liczbą osób bezdomnych powyżej 60 roku życia, u których mogą wystąpić problemy zdrowotne, również w wyniku uzależnienia od alkoholu koniecznym będzie zapewnienie całodobowej opieki instytucjonalnej oraz profesjonalnego wsparcia.